

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ ДРАЙВЕРЫ

Праблематыка развіцця

Алег МАКАРАЎ: Питанні, якія для нас важныя ў гэтым праекце: наколькі сістэма кіравання можа быць мабілізаваная для вырашэння буйной дзяржаўнай задачы? Які будзе наступны крок пасля яе выканання? Мы рухаемся да Мэт устойлівага развіцця, да паскоранага развіцця па фронце ці наступаем па нейкіх асноўных кірунках? Гэта другая тэма, якая мае для нас значэнне. Трэцяя тэма — гарады разглядаюцца як драйверы ці як донары (тыя элементы, якія потым будуць аддаваць)? Яшчэ адным пытаннем з'яўляюцца метады вырашэння задач: мы прызываліся гэта рабіць за кошт высокага адміністрацыйнага ціску. А ці зможам праз нейкі перыяд развіцця гэтага праекта назіраць элементы самаразвіцця, элементы таго, што не трэба засяроджваць высілкі на тым, каб зрабіць кожны крок у вырашэнні задач па 11 гарадах? Вось такія пытанні, якія для нас як інстытута стратэгічных даследаванняў з'яўляюцца важнымі.

Міхаіл РУСЫ: Чым павінны стаць 11 гарадоў і рэгіёнаў? Драйверамі. У нас такі тэрмін — пункты росту. Так, яны пакуль і не донары, калі браць асобна, і не драйверы, і ёсць элементы, дзе з імі трэба па цэлым шэрагу прадпрыемстваў працаваць, каб яны выйшлі на гэтыя паказчыкі. Але тут існуюць чалавечы рэсурс, выдатная інфраструктура (транспартная, лагістычная, гандлёвая, прамысловая), вельмі моцныя прадпрыемствы, якія здольныя ўжо генеруюць той аб'ём сродкаў, што дазволіць ім стаць пунктамі росту ці донарамі на сумежныя тэрыторыі. Іх не трэба разглядаць асобна. Я прывяду некалькі прыкладаў. Мазыр і раён пачалі атрымліваць развіццё. Я вылучу асобна прадпрыемства «Зара», якое, ствараючы пад сябе базы (два свінаводчыя комплексы, МТФ), размясціла іх на землях

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар. «МС».)

Нараўлянскага раёна, у якога пакуль недастаткова рэсурсаў, але ёсць зямля і жаданне развівацца. Літаральна за кароткі перыяд Нараўлянскі раён стаў пунктам прыцягнення працоўнай сілы: ёсць рабочыя месцы, заробатная плата, умовы для жыцця. Праз гэты элемент рэгіён стаў донарам для далейшага развіцця.

Што датычыцца драйвераў, возьмем Бабруйск. Мы звярнулі сур'ёзную ўвагу на цэлы шэраг прадпрыемстваў, у тым ліку і праблемных, напрыклад «Белшыну», вызначылі крыніцы і магчымасці іх развіцця. Я называў бы разумным падыход, каб разглядаць «Белшыну» і спадарожныя прадпрыемствы як адно цэлае. Яны дадуць сыравіну для вытворчасці і, адпаведна, будуць выкарыстоўваць вырабленую прадукцыю.

Трактарны завод цяпер размяшчае ў Бабруйску вытворчасць для забеспячэння сваіх патрэб. У Магілёве пачаў працаваць «Омсккарбон» — асноўная крыніца забеспячэння сыравінай «Белшыны». Гэта значыць, нам трэба разглядаць цэлы комплекс пытанняў. Далі развіццё ў Бабруйску «Чырвонаму харчавіку», ён стаў донарам для Слаўгарадскага раёна. Літаральна сёлета будзе запушчана ўнікальная вытворчасць па выпуску больш чым 3,5 тысячы тон мармеладу, з'явіцца 100 рабочых месцаў. Гэтыя раёны — і пункты прыцягнення эканомікі, і пункты развіцця іншых тэрыторый. Буйныя драйверы павінны быць, але разам з імі неабходна разглядаць і донарства на сумежныя тэрыторыі.

Наша задача (мясцовых органаў улады, парламента) стварыць умовы і вывучыць, чаго яшчэ не хапае. У прынцыпе, у нас і заканадаўчай базы, і нарматывна-прававой дастаткова, каб забяспечыць неабходныя ўмовы для жыцця. Але што яшчэ перашкаджае? Таму самае галоўнае — у межах такіх круглых сталоў, вывучэння меркаванняў насельніцтва, органаў кіравання, суб'ектаў гаспадарання выпрацаваць падыход, які дапаможа зняць бар'еры. А праз год вывучыць, што атрымалася, а што не. Ёсць шмат пытанняў, нестыковак мясцовых органаў улады і прадпрыемстваў рэспубліканскай формы ўласнасці. Напрыклад, губернатар хоча рухацца далей, а міністра задавальняе тэмп росту 101–102 %. Тут трэба здымаць перашкоды і сумесна адпрацоўваць падыходы як адзін з элементаў стварэння ўстойлівага развіцця рэгіёна.

Адукацыя, ахова здароўя, лагістыка...

Юрый ПРАКОПАЎ: Аляксандр, вы даўно вывучаеце тэму

рэгіянальнага развіцця. Наколькі я ведаю, вы правялі параўнальны аналіз дэмаграфічных змен, неаднолькавасці эканамічнага развіцця рэгіёнаў. Выходзячы з вашай ацэнкі працэсаў, ці бачыце вы праблему рэалізацыі гэтага маштабнага праекта? Ці, наадварот, тое, што робяць улады, паказвае, што пункты выбраны правільна?

Аляксандр ЧУБРЫК: На самай справе, калі паглядзець на доўгую дынаміку развіцця рэгіёнаў, становіцца заўважна, што цэнтры прыцягнення фарміруюцца натуральным чынам. Зразумела, яны, як правіла, фарміруюцца вакол буйных гарадоў. Ёсць выключэнні, напрыклад, Астравец, дзе невялікі раён, але тэмпы міграцыйнага прыросту ў ім супастаўныя з тэмпамі міграцыйнага прыросту ў Мінскім раёне.

Ёсць некалькі істотных момантаў, на якія трэба звярнуць увагу. Першы: адкуль рэгіёнам браць рэсурсы? Напрыклад, Аршанскі раён не трапляе ў групу раёнаў, якія натуральным чынам сталі лакаматывамі росту. Ён, хутчэй, страчваў людзей, перайшоў з групы рэгіёнаў са шчыльнасцю насельніцтва ад 100 да 150 у катэгорыю ад 50 да 100 чалавек на квадратны кіламетр. Тое самае па Маладзечанскім раёне. Гэта калісьці былі раёны з буйнымі гарадамі, але яны страчваюць жыхароў. Чаму? Што прымушае людзей з'язджаць адтуль? І гэта на самай справе нават для буйных раёнаў вялікае пытанне. Для дробных — яшчэ большае.

Паставім пытанне інакш: што павінна ўтрымаць чалавека на канкрэтнай тэрыторыі, у рэгіёне, горадзе, пасёлку, вёсцы? Пытанне істотнае. Першае: адукацыя. То-бок я хачу, каб мае дзеці атрымлівалі добрую адукацыю, каб у іх была будучыня. Другое: ахова здароўя. Зразумела, што старэнне — гэта агульная праблема для краіны, а не толькі невялікіх раёнаў, якія страчваюць людзей. Атрымліваецца, у нас ёсць раёны, дзе сярэдні ўзрост жыхароў набліжаецца да 50 гадоў. Напрыклад, Свіслацкі ці Зэльвенскі раёны Гродзеншчыны. Хоць па краіне ў сярэднім гэта каля 41 года. Гэта значыць, для сістэмы аховы здароўя на аддаленых тэрыторыях гэтыя праблемы дастаткова сур'ёзныя. І самае цікавае, праз 10, 15, 20 гадоў гэтыя ж праблемы будуць на тэрыторыях, якія зараз выглядаюць адносна добра. Таму што яны цяпер прыцягваюць рабочую сілу, а потым яна дасягне пенсійнага ўзросту і сфарміруе запыт на ахову здароўя.

Адпаведна, другі момант: што прымушае мяне тут жыць? Адукацыя, ахова здароўя і, самае

галоўнае, — работа. Разумеецца, пытанне заключаецца ў тым, што немагчыма забяспечыць работай усіх, хто тут жыве. Людзі гатовы ездзіць кудысьці, і для іх трэба стварыць нармальную лагістыку і транспартнае забеспячэнне. Да гэтага часу, калі мы возьмем Маладзечна, Барысаў, Стоўбцы Мінскай вобласці, — чаму дабрацца электрычкай ад іх да сталіцы займае шмат часу? Гэтыя рэчы, канешне, трэба адпрацоўваць. Зразумела, значную частку возьме на сябе прыватнік, але дзяржава можа зрабіць вялікі ўнёсак. І гэта не тыя задачы, якія дзяржава прызвычалася вырашаць: не пабудова буйных, маштабных і развіццё інвестыцыйных праектаў, а лакальныя рэчы.

Яшчэ адно пытанне: як забяспечыць нармальную адукацыю ў рэгіёнах? Гэта ключавое пытанне, якое вынікае з зарплаты настаўнікаў. Чаму настаўнік павінен заставацца працаваць у рэгіёне? Чаму ён не павінен сысці з прафесіі, пераехаць у Мінск, дзе больш магчымасцяў зарабіць? То-бок пытанне затрымання чалавека на месцы — не толькі даць яму арэнднае жыллё, але і забяспечыць узровень жыцця і зарплаты. Для чалавека, які не бюджэтнік і гатовы ездзіць, трэба забяспечыць нармальную лагістыку, камунікацыю і доступ да сістэмы аховы здароўя.

Нарэшце, найважнейшае пытанне ўнутранага рынку. Мы кажам, малы, сярэдні бізнес, прадпрымальніцтва павінны стаць апорай там, дзе няма буйных маштабных праектаў. Але адкуль ім там узяцца? Калі ёсць Шаркаўшчынскі раён, які па зрубку заўсёды быў горшы за ўсіх, адкуль там возьмецца прадпрымальнік, які не працуе ў сферы рытуальных паслуг, устаноўцы шкопакетаў ці цырульні? То-бок пытанне: калі людзі з гэтага раёна могуць працаваць у іншых цэнтрах прыцягнення, яны забяспечаць унутраны рынак, і тады пачне працаваць гэты канал — драйвер развіцця малога і сярэдняга прадпрымальніцтва. Таму задача дзяржавы ў значнай ступені перыарыентуецца.

Рэгіянальныя ўніверсітэцкія цэнтры

Мікалай ШАЎЧУК: Чаму 11 гарадоў і што там сёння не спрацавала? Указ своечасовы, на месцах з'явіўся энтузіязм, разумею, што гарады атрымаюць новы імпульс, у прадпрыемствы будуць укладзены інвестыцыі. Яны абаранілі бізнес-планы, гарады — праграмы, усё разу-

меюць, што трэба рабіць. Але па выніках першага года 90 % сродкаў — гэта сродкі саміх прадпрыемстваў і арганізацый, 10 % — сродкі інавацыйнага фонду, танных крэдытаў, грошы, якія прыцягнуты іншым спосабам, і яны далі 1–3 % росту эканомікі ў гэтых гарадах. На мой погляд, ёсць абмежаваныя рэсурсы, але мы павінны атрымаць пункты росту, прарыў на гэтых 11 гарадах для таго, каб яны потым сталі донарамі развіцця для навакольнай тэрыторыі.

У кожным рэгіёне ёсць суперсучасныя прадпрыемствы, і, павялікім рахунку, гэты абмежаваны рэсурс — танныя крэдыты, асабліва сродкі дзяржаўнага інавацыйнага фонду — трэба інвеставаць у такія прадпрыемствы. У якасці прыкладу прывяду Палацкі раён і суперсучасны завод металаканструкцый, дзе працуе 400 чалавек, 99,8 % прадукцыі экспартуецца. Ён зноў мадэрнізуецца, туды ўкладзены інвестыцыі (у тым ліку дзяржаўныя), там з'явіцца новыя рабочыя месцы з высокай заробатнай платой, і гэтае прадпрыемства дасць рэгіёну эканамічны рост.

Яшчэ адзін прыклад сучаснага прадпрыемства — «Шкловалакно», дзе працуе 4 тысячы чалавек. Сёння дзяржава туды ўкладвае сур'ёзныя грошы — гэта другі драйвер росту. Але ёсць шэраг прадпрыемстваў — рабі, не рабі ўкладанні — рынку збыту няма! Таму выбіраем лепшыя прадпрыемствы, робім укладанні, і яны самі стануць пунктамі росту для горада, раёна.

“ Самае важнае — стварыць умовы, каб чалавек меў магчымасць зарабіць: прыйдуць сродкі ў бюджэт — тады лягчэй працаваць і мясцоваму самакіраванню. Калі раён датацыйны, не зарабляе на сваё ўтрыманне, якое б самакіраванне мы там ні стварылі, што атрымаецца?

Юрый ПРАКОПАЎ: А што з людзьмі, якія працуюць на іншых прадпрыемствах?

Мікалай ШАЎЧУК: Мы ні ў якім выпадку не кідаем тыя прадпрыемствы, яны таксама абаранілі бізнес-планы, мы з імі працуем, ім дапамагаюць горад, аблвыканкам, укладваюцца рэсурсы, але максімальныя грошы туды ўкладваць нельга. Трэба, каб былі пункты росту.

Што яшчэ? Трэба навучаць людзей на месцах. Калі Салігорск стане ўніверсітэцкім горадам, людзі адтуль нікуды не паедуць. Кожная сям'я салігарчан сёння звязана з шахтай, і калі чалавек атрымае вышэйшую адукацыю, ён застанецца. А калі ён паехаў вучыцца ў Мінск, у яго з'явілася кола зносін, сябры, ён знайшоў работу, і вяртацца ў рэгіён не хочацца. Нам трэба перагледзець работу ВНУ. Пабрабуюцца рабочыя месцы для Салігорска? Неабходна адкрываць там філіял факультэта, які рыхтуе спецыялістаў для горназдабываючай прамысловасці.